

Zborový list

POPRADESKÝCH EVANJELIKOV

číslo V / 2010

JÚL - AUGUST

ČAS PRÁZDNIN A DOVOLENIEK

Konečne je už tu. Mnohí nedočkavo čakali na čas prázdnin a dovoleníek. Najmä naše deti sa tešili na prázdniny. Ale aj pracovníci v školstve už túžili po zaslúženom voľne na zregenerovanie, zrelaxovanie, načerpanie nových síl do nového školského roka. Ale tešíme sa aj my ostatní. Teraz je čas, aby sme spomalili svoje tempo. Zastavili sa. Vypli. Našli si čas na seba a svoju rodinu. Aby sme strávili spolu niekoľko dní alebo týždňov a prežili pekné chvíle, ktoré nás ponесú v ťažkých dňoch. Aby sme prečítali knihy, ktoré sme si odkladali na túto chvíľu.

Aj čas prázdnin a dovoleníek je Boží dar a je na nás, ako s ním naložíme. Želám si, aby nám tento čas nepretiekol medzi prstami, ale aby to bol dobre využitý čas.

Nech vás dobrotivý Boh ochraňuje na všetkých vašich cestách, pri práci i odpočinku, v súkromí i v spoločnosti. Nech Vás naplní radosťou a vďačnosťou za všetky krásne chvíle a možnosti, ktorými disponujeme. Keď máme teraz viac času, zahrňme do svojich príhovorných modlitieb aj našich priateľov a známych, na ktorých nám počas školského roka nezostáva toľko veľa času. Ďakujme Bohu za nich. Vložme ich do láskavých Božích rúk, aby čas prázdnin a dovoleníek bol aj pre nich požehnaný čas.

*Dr. Libor Bednár
zborový farár*

Zborový list popradských evanjelikov. Pre vnútornú potrebu Evanjelického augsburského vyznania cirkevného zboru v Poprade, Námestie sv. Egídia 8/17, tel. farský úrad: 789 587 2. Zodpovedný redaktor: Dr. Libor Bednár - zborový farár, e-mail: ecavpp@stonline.sk, jazyková úprava: Zuzana Valeková, spolupráca: Ing. Zuzana Hybenová, Alena Chlebovcová a Stanislav Račko. Grafická úprava: Samuel Bednár. Vydávanie zborového listu môžete podporiť milodarom. Ďakujeme.

Rastislav Madáč

Pamiatku posvätenia nášho chrámu sme si pripomenuli 30. mája 2010, okrem iného aj slávnostným koncertom nášho zborového spevokolu a jeho hostí. Pri tejto príležitosti náš cirkevný zbor vydal pamätné DVD z tohto jedinečného koncertu, na ktorom sú zaznamenané rôzne skladby v podaní nášho spevokolu pod vedením dirigentky Eriky Blažkovej. Na DVD uvidíte taktiež vystúpenia sólistov, našich detí, a prednes básne „O duchu Svätom“ v podaní Vincenta Blažka, ev. farára v. v., ktorá je z jeho vlastnej tvorby. Brat farár Blažko je tiež au-

tor scenára k celému tomuto programu.

Na DVD sa nachádzajú aj tri bonusové materiály, a to: fotogaléria z koncertu, dokument z TV Poprad, ktorý táto regionálna televízia po koncerte odvysielala a prezentácia starých fotiek so stručnou históriou výstavby chrámu, ktorú spracoval brat zborový farár Libor Bednár.

Veríme, že predstavené video poslúži ako pekná spomienka na milú príležitosť, ktorou určite bolo 175. výročie posvätenia nášho chrámu. Cena tohto DVD je 5 € a môžete si ho kúpiť na farskom úrade alebo v kostole pri vchode.

UDALOSTI V CIRKEVNOM ZBORE

---

1. mája

sa v Klenovci konalo 8. valné zhromaždenie Spoločenstva evanjelických žien (SEŽ). Zišlo sa na ňom viac ako 300 účastníkov zo všetkých seniorátov. Pod heslom: „Neboj sa, lebo ja som s tebou!“ (Iz 41,10) sa niesol celý sobotný deň počnúc úvodnou pobožnosťou, taktiež pracovná časť zhromaždenia i popoludňajšie služby Božie s prislúžením Sviatosti Večere Pánovej. Na tomto podujatí boli prítomné aj štyri sestry z nášho CZ, ktoré sa vrátili duchovne obohatené a povzbudené veľkou láskou a pohostinnosťou klenovských evanjelikov.

7. – 9. mája

sa v Prešove uskutočnila 12. misijná konferencia Evanjelizačného strediska (EVS). Hlavná téma konferencie bola „úzká cesta“ (Mt 7: 13-14). Prednášateľmi boli vzácní hostia ako Curt A. Westman z Nórska, Tom Brock z Minneapolisu v USA, Michal Klus z Třinca, Stanislav Kaczmarczyk z Českého Těšína a ďalší. Prednášky boli zamerané na rôzne životné situácie, ako: úzkou cestou v rodine, v práci a medzi priateľmi, v cirkevnom zbere a v osobnom vzťahu k Bohu.

V sobotu popoludní sa konali štyri rôzne zamerané semináre. Všetky boli zaujímavé, vybrať bolo potrebné

len jeden. Z nášho CZ sa konferencie zúčastnilo 11 účastníkov. Ďakujeme Tatranskému seniorátu, ktorý zabezpečil odvoz a dovoz autobusom do Prešova i do Klenovca. Organizatori obidvoch podujatí pripravili hodnotné a duchovne obohacujúce podujatia. Prosíme, nech Pán Boh žehná prácu SEŽ i EVS.

14. a 16. mája

Nedeľa po Vstúpení býva v našom CZ tradične vyhradená konfirmandom. 13 mladých ľudí už v piatok večer pred svojimi rodičmi, krstnými i starými rodičmi, aj pred prítomnými členmi CZ sa osvedčilo, že ich konfirmačná príprava nebola zbytočná. V nedeľu na službách Božích slávnostne vyznali svoju vieru a obnovili krstnú zmluvu. Zahrňme do svojich modlitieb aj týchto mladých konfirmandov a prosme, aby Pána Ježiša prijali za svojho Spasiteľa a svojim životom kráčali spolu s Ním.

30. mája

sme si pripomenuli pamiatku 175. výročia posvätenia popradského chrámu. Brat farár v kázni sprítomnil radosť vtedajších evanjelikov, ktorú zažívali v novom posvätenom chráme. Spomínali sme aj na ťažkosti a problémy, ktoré stavbu chrámu sprevádzali, ale Božia pomoc a silná viera predkov dokázala stavbu dokončiť a dodnes je dominantou námestia a miestom kde evanjelici oslavujú svojho Boha. Prosíme v modlitbách, aby si stále viacerí nachádzali cestu do chrámu a potrebu stretávať sa a žiť s Pánom Bohom.

V popoludňajších hodinách sa v chráme konal koncert pri príležitosti pamiatky posvätenia chrámu. Spevom a hudbou bol oslavovaný Trojediný Boh a vyjadrená vďaka za chrám aj za horlivosť a silu viery našich predkov, ktorá im v ťažkých časoch pomáhala budovať tento Boží stánok. Vďaka patrí aj všetkým tým, ktorí tento koncert pripravili i všetkým účinkujúcim.

6. júna

V prvú nedeľu po Sv. Trojici podvečer sa v zborovej miestnosti CZ konal klavírny koncert organizovaný Radoslavom Bednárom z Popradu-Velkej. Okrem neho zahrli skladby svetových majstrov hostia Š. Ilaš a G. Stanková. Svoje majstrovstvo predviedla aj J. Saráková. Zaspievali A. Lichvárová, E. Endreszová a R. Bednár s klavírnym sprievodom E. Blažkovej. Prítomní zažili príjemné chvíle pri povznášajúcej hudbe a speve.

27. júna

si CZ pripomenul 10. výročie činnosti SEŽ v popradskom CZ. Služby Božie mali slávnostný charakter: kázňou slova Božieho poslúžila sestra farárka L. Sobanská, seniorátna koordinátorka SEŽ. Po službách Božích sa v zborovej miestnosti konala beseda so sestrou farárkou o službe žien-farárov v našej cirkvi.

Z. Hybenová

V júni naši žiaci ukončili návštevu školy a začali sa im očakávané prázdniny. Každý má u nás možnosť učiť sa, navštevovať školu. Ale nie všade je to tak. Ako je to v Eritrei, v jednej z afrických krajín, kde pôsobí a pomáha Misia na Níle?

Eritrea je malá krajina s 3,75 miliónmi obyvateľov. Po 30 ročnej vojne získala v roku 1991 nezávislosť. Onedlho si však pohraničný konflikt s Etiópiou vyžiadala ďalšie obete. Od pohraničnej vojny zostáva vojenská služba stálym spoločníkom mladých mužov a žien. Strážia 100 km dlhú hranicu krajiny.

Škola, ktorú vedie Misia na Níle v meste Adi Quala, leží v úrodnej južnej časti krajiny. Storočia bola táto časť ovládaná veľkostatkármi. Aby si udržali moc, znemožnili svojim poddaným akékoľvek vzdelávanie. Misia sa v roku 1964 odvážila otvoriť malú základnú školu. Jej vznik a rozvoj nebol ľahký. Dnes je už známa v celej Eritrei ako jedna z najlepších škôl. Ponúka vzdelávanie srdca a rozumu viac ako 1 200 deťom. Vždy viac rodičov chce poslať svoje deti na túto školu, ale viac už škola prijať nemôže. V triedach je až po 75 detí a zvyšovať tento počet už nemožno. Škola však aj napriek veľkosti tried vykazuje nadpriemerne dobré výsledky. V pridruženom študentskom internáte žije 80 detí, ktorých tam poslala eritrejská vláda, napr. siroty, ktorých rodičia zomreli na AIDS.

Za uplynulých viac ako 40 rokov

prešli touto školou tisíce detí. Mnohé z nich sú dnes na zodpovedných miestach v štátnej správe a v spoločnosti ako inžinieri, lekári, vládni úradníci a pod. Zriedka sa stane pracovníkom Misie, aby pri návšteve nejakého úradu nestretli bývalého žiaka. Avšak ich najväčším práním je viesť túto misijnú školu ako kresťanskú školu. To neznamená len hodiny náboženstva v rozvrhu. Znamená to vychovávať deti tak, aby z nich boli verní, zodpovední, usilovní a dôveryhodní ľudia – ľudia, ktorí sú schopní byť ostatným príkladom. Aj preto začínajú vyučovanie každý deň pobožnosťou na nádvorí školy.

Pracovníci Misie na marcovej konferencii v Liptovskom Mikuláši prosili pomôcť týmto žiakom so zabezpečením písacích potrieb a zošitov. Preto SEŽ vyhlásilo zbierku pod názvom „Desaťcentovú a viac centovú zbierku“, do ktorej sa zapojili členovia zborového spevokolu a Modlitebného spoločenstva a touto formou zbiebali 84 Eur (2 530 Sk), za ktoré sa kúpili potrebné veci. Ochotne sa zapojili aj mládežníci a niektorí ďalší cirkevníci písacími potrebami a anglickými rozprávkovými knihami. Táto iniciatíva sestier a bratov bola skutočne príkladná a naozaj teší.

Prosme v modlitbách, nech Pán Boh žehná prácu v Eritrei, aby žiaci získavali dobré školské vzdelanie na pôde kresťanskej výchovy. Prosme aj za naše deti, aby sa rady vzdelávali a aby z nich vyrastali dobrí kresťania!

TY SÁM, PANE, VZHLÉDNIŽ NA MNE

Po ceste smerom od Bytče
cválajú kone s kočiárom.
V ňom dvaja zamyslení muži
vezú sa lesným chotárom.
Jeden z nich – Juraj Thurzo, palatín,
druhým je jeho dvorný kazateľ
učený muž Eliáš Láni. Idú spečatiť Lutherovu musiu,
nesenú čistou zvestou
Pánovho evanjelia:
*Milostou ste spasení
zásluhami Krista Pána!*
A Boh požehnal dielo našich otcov.
Dodnes tu trvá s Božou pomocou.

Len jeden muž – ten v kočiari
prežíval všetko v tichom pokání.
Svoj žalospev vyspieval v piesni:
Ač mne Pán Bůh ráči trestati.
Dožil sa iba 48 rokov,
no koľko bolo požehnaných krokov,
ktorými meral cestu s Pánom.
Pre dobro svojej milovanej cirkvi.
Bolestne sa chápe jeho pieseň,
vanie z nej trňová tieseň,
ale i úžas srdce pokorí
keď sa do jeho duše ponorí:
*- Jeho metlu, mne pametnou,
rád líbati budu ...*
I nám dnes zneje jeho pokánie
ako v ňom duša bojuje:
*- I proč se smutíš, a proč mne rmoutíš,
duše truchlá?*
Ten refrén zostane výzvou,
že dušu nevylicíš trýzňou,
ale tým, čo v svojom pokání
vyznáva v piesni sám Eliáš Láni:
*- Ty sám, Pane, vzhlédniž na mne,
k Tobě volám verne!*

Vincent Blažko (venované 400. výročiu Žilinskej synody)

Z úvodného slova generálneho biskupa ECAV na Slovensku k publikácii „Akty a závery – zákony a ustanovenia Žilinskej synody“, SNK 2010

Cirkev sa stáva viditeľnou tam, kde sa zvestuje slovo Božie, prisluhujú sa sviatosti, tam, kde má svoje učenie, vierovyznanie a organizáciu. Základom vierovyznania Evanjelickej cirkvi a. v. je Písmo sväté, chápané v duchu Symbolických kníh, najmä Augsburgského vyznania z roku 1530.

Z tohto základu vychádzali tvorcovia prvých zákonov cirkevného ústavného života, preto v histórii Evanjelickej cirkvi a. v. má Žilinská synoda nezastupiteľné miesto. Cirkevný historik Ján Mocko o nej povedal: „Slávnejšieho a pamätnejšieho dňa ťažko by bolo preukázať v minulosti cirkvi našej nad deň jej zriadenia a osamostatnenia“.

Žilinská synoda kodifikovala všetko snaženie našich predkov od začiatku šírenia reformácie až po úplné vyhradenie svojbytných pozícií evanjelikov na území dnešného Slovenska. V čase zasadnutia synody mali naši predkovia za sebou takmer 100-ročnú prácu na vinici Pánovej. Stúpenci Lutherovho učenia iniciovali obnovu kresťanskej cirkvi na území dnešného Slovenska.

Evanjelici nemali hneď vlastné ústredné zriadenie. Cirkevné zbory boli organizované podľa biblickej zásady všeobecného kňazstva a spočiatku cirkevné zbory pracovali samostat-

ne. Postupne si evanjelickí kňazi a laici (svetskí funkcionári) uvedomovali svoju svojbytnosť a začali sa stretávať na kongregáciách, spoločných zhromaždeniach, z ktorých sa neskôr vyvinuli seniorátne konventy a stali sa zárodkom novej cirkevnej správy – seniorátov. Evanjelickí duchovní sa usilovali zaviesť jednotu učenia služieb Božích a vyvíjali snahu vymaniť sa z právomoci katolíckej vrchnosti.

Od polovice 16. storočia sa vyvíjal v Uhorsku aj tretí stupeň evanjelickej cirkevnej správy – superintendencie (biskupstvá). Prví superintendenti nemali plné biskupské práva, mali právo vizitovať, ale nemali právo ordinovať. Právo ordinovať pririekla superintendentom až Žilinská synoda, dovtedy boli kandidáti kňazského úradu ordinovaní v Nemecku.

Priaznivé podmienky pre osamostatnenie evanjelikov od jurisdikcie rímskokatolíckych biskupov a arcidiakonov nastali v roku 1608, keď uhorský snem v Bratislave uzákonil závery Viedenského mieru z roku 1606. Evanjelici sa mohli samostatne organizovať na najvyššom stupni cirkevnej správy a voliť si vlastných biskupov. Tieto zákonné články mohli viesť do života len cirkevné zákonodarné zhromaždenie – synoda.

Zrealizovať samostatný život evanjelikov a vytvoriť ich samostatnú právnu organizáciu sa podujal horlivý evanjelik, palatín Juraj Turzo. Za miesto konania synody bola vybratá Žilina a synoda sa konala od 28. do 30.

marca 1610. Ústredné postavy Žilinskej synody boli palatín Juraj Turzo a senior Eliáš Láni. Účastníkmi synody boli farári, seniory a laici (zástupcovia šľachty, kráľovských miest) z desiatich stolíc dnešného Slovenska. Synodáli prijali 16 prvých synodálnych zákonov Evanjelickej cirkvi a. v. a zriadili pre 10 stolíc dnešného Slovenska tri superintendencie – Nitriansku, Brezniansku a Bytčiansku. Súčasne zvolili prvých troch superintendentov (biskupov).

Žilinská synoda bola udalosťou veľkej duchovnej hodnoty v oblasti vieroučnej a administratívnej v dejinách

Evanjelickej cirkvi a. v., ale aj v dejinách slovenského národa. Synoda inštitucionalizovala prvýkrát slovenskosť istého územia, pretože tri superintendencie boli zriadené na území prevažne so slovenským osídlením. Účastníci synody si to uvedomovali a ich tolerančný duch a náboženská znášateľnosť sa prejavili v tom, že zriadili cirkevnú správu aj pre maďarských a nemeckých evanjelikov.

Pre toto všetko má Žilinská synoda hlboký duchovný a inšpirujúci náboj, ktorý je pre nás aj po štyristo rokoch dôležitý a stále aktuálny ukazovateľ správneho smeru.

LOHMARSKÝ STÔL - POTRAVINY PRE CHUDOBŇÝCH

Ingeborg Paulínyová

„Bol som hladný a dali ste mi najesť“. Pod týmto biblicko-kresťanským mottom vznikla v januári 2008 v Lohmare pravidelná výdajňa potravín pre chudobných. Štátne podpory v Nemecku už nepokrývajú mesačné výdavky na životné náklady, najmä pre dôchodcov, nezamestnaných a ich deti. Nožnice medzi chudobnými a bohatými sa aj tam čoraz viac roztvárajú.

Ako prejav lásky k blížnemu sa spojili všetky evanjelické a katolícke cirkevné zbory, z jednotlivých častí mesta Lohmar a dohodli sa na tomto ekleziálnom projekte. Miestnosti poskytol katolícky farský úrad sv. Jána v Lohmare - centre.

Pri tejto aktivite si uvedomili, že nestačí potraviny len vydávať, ale treba sa s ľuďmi kontaktovať a vzájomne spoznávať. Preto jednu miestnosť vyčlenili ako „cafeteriu“, kam ľudia v núdzi pozývajú na šálku kávy a zákusok a pritom poskytujú rôzne rady.

Potraviny získavajú ako dary z potravinárskych obchodov, od obyvateľstva a rôznych spolkov. Do tohto projektu je zapojených 80 dobrovoľných pracovníkov, ktorí potraviny zväžajú, balia a raz týždenne (v utorok popoludní) vydávajú. „Lohmarský stôl“ poskytuje potraviny len pre ľudí v núdzi, ktorí sa preukážu potvrdením od mestského úradu. V súčasnosti podporujú 200 rodín, čo je asi 600 osôb. Z toho je asi 40 % detí a mladistvých. Konfirmačná mládež a deti, ktoré pri-

stupujú ku sv. prijímaniu pomáhajú zbierať dary od obyvateľstva. Pred potravínarskymi, obchodmi presvedčajú kupujúcich, aby zakúpili aj nejaké trvanlivé potraviny pre „Lohmarský stôl“. Ľudia s pochopením, bez reptaania a vďačne prispievajú. Mnohí sa s údivom vyjadrujú, že „takto cirkev doteraz nezažili“ a oceňujú takúto aktivitu. Podobné projekty sú aj v iných mestách Nemecka. Kresťanský orientované „stoly“ fungujú v napätí – na jednej strane s kresťanskou povinnosťou k dobročinnosti a na druhej strane nechcú, aby sa sociálny štát zbavoval povinností voči svojim občanom.

Projekt „Lohmarský stôl“ by sa mal v budúcnosti, okrem materiálnej výdajne potravín, rozšíriť o ďalšie konkrétne projekty, najmä pre deti a mládež. Finančne chcú podporiť detské prázdninové pobyty, desiate v školách, školské potreby, poplatky za hudobnú školu a športové kluby. Medzitým veľmi úspešne pracuje kolektív učiteľov na dôchodku, ktorí pomáhajú s domácimi úlohami deťom z problémových rodín. Vďaka mnohým darcom z cirkevných zborov, podnikov a spolkov, ako aj súkromných osôb, sa im to určite podarí.

TURZOVCI - NAJSLÁVNEJŠÍ SLOVENSKÝ ROD

Podľa SNN č.20/2010 str.9. spracovala S.Slahová

Koľko toho vieme o Turzovcoch, ktorí ovládali v 15. až 17. storočí celý rad významných spoločenských, politických a podnikateľských pozícií v strednej Európe na svetskom, ako aj na cirkevnom poli, ako katolíckom tak aj evanjelickej (luteránskej)? Rod nepochádzal ani z Nemecka, či Poľska, alebo Anglicka, ale pochádzal zo Spiša, z Betlanoviec. Takmer všetci jeho príslušníci pripisovali si k menu predikát „de Betlenfalva, z Betlanoviec“.

Na začiatku tohto rodu, ktorého príslušníci mali priamy vplyv na vládarov sveta, bol obyčajný neurodzený muž Ján z Betlanoviec. Z roku 1430 pochádza listina kráľa Žigmunda Luxemburského, ktorou do šľachtického stavu po-

výšil jeho syna Juraja Turzu. (dilemu s písaním Th alebo len T možno vyjasnia mince, strieborné guldinery, ktoré razil Ján Turzo v roku 1500 v Kremnici a na ktorých je latinský nápis TVRSO). Ovládali slovenčinu a hlásili sa za členov „natio slavica“. Na bytčianskom panstve sa v roku 1606 viedli účtovné záznamy v slovenčine. Najznámejší z nich Juraj Turzo sa priamo angažoval za rovnoprávne postavenie Slovákov popri Nemcoch a Maďaroch vo verejnej správe i v cirkvi.

Spomedzi Turzovcov vzišli dvaja palatíni, hneď po kráľovi najvyšší volení funkcionári s veľkými právomocami. Turzovci boli aj kráľovskí miestodržiteľia, radcovia, tabulárni sudcovia, kráľovskí tajomníci, dôverníci, dvormajstri, pohárnici (zásobovači), taverníci (pokladníci), župani, spravujúci doved-

na polovicu Slovenska. Boli medzi nimi meštania levočskí, bansko-bystrickí, košickí, krakovskí, augsburskí i norimberskí. Turzovci riadili vo funkciách komorských grófov, Uhorskú i Spišskú komoru, čo boli inštitúcie spravujúce kráľovský majetok i kráľovské príjmy.

Nachádzame medzi nimi biskupov nitrianskych, olomouckých, vrocavských, sriemskych, sedmohradských, veľkvaradínskych ale aj organizátorov evanjelickej (luteránskej) cirkvi na Slovensku, mecénov, podporovateľov humanizmu, viacerov vojenských kapitánov, hlavných vyjednávateľov, diplomatov.

Turzovci patria k jedným z najvýznamnejších magnátskych rodov strednej Európy. Na prelome 15. a 16. storočia kontrolovali produkciu drahých neželezných kovov v Uhorsku. Spolu s Fuggerovcami mali monopolné postavenie na svetovom trhu s meďou. V čase najväčšej slávy patrili im hradné panstvá a väčšie či menšie majetkové komplexy v Banskej Bystrici a okolí, v Bojniciach, Bytči, na Červenom Kameni, Dobrej Nive, v Hlohovci, Hričove, Košiciach, Lednici, Levoči, Lietave, na Orave, v Ostrieži (Ostrý Kameň), Piešťanoch, Richnave, Rožňave, Smolníku, na Spišskom hrade a okolí, v Tematíne, Tokaji, Trenčíne, Šintave a vo Zvolene. Majetky mali Turzovci aj v dnešnom Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Česku a v Poľsku.

Turzovci vymreli po meči vo všetkých vetvách takmer naraz, v rokoch 1621-1636. V roku 1636 zomrel posledný mužský predstaviteľ augsburskej a novej spišskej vetvy Michal Turzo v Hlohovci. Najstaršie stopy o turzovskom rode sú staré cca 600 rokov a niektoré sú už nenávratne stratené, iné sa nám roz-

padávajú pred očami. Sú aj také, ktoré sú ukryté za múrmi múzeí, hradov či kostolov.

Hádam najviac pamiatok po Turzovcoch je na Spiši. Naš Spiš, zo severu chránený majestátnymi Tatrami, má dlhú, záhadnú i slávnú históriu. Tu sa narodili a žili významné osobnosti i celé rody. Napr. stačí spomenúť Majstra Pavla z Levoče, autora najvyššieho pôvodného krídlového dreveného neskorogotického oltára na svete (18,6 m), ktorý dokončil v roku 1517, v časoch turzovskej slávy (a možno aj vďaka nej).

„Za mesto Turzovcov“ možno označiť Levoču, kde v kostole sv. Jakuba je niekoľko turzovských sarkofágov a iných pamiatok. Turzovské stopy sa však nájdu aj v Spišskom Štvrtku. Na Oravskom hrade, v kaplnke sv. Michala svoj večný sen snívajú palatín Juraj Turzo, jeho manželka Alžbeta, rodená Coborová, a syn Imrich Turzo. Aby po vymretí rodu po mužskej línii, manželka Alžbeta udržala po hromade pozemky a lesy na Orave, založila pred svojou smrťou v roku 1625 Oravský komposesorát, akúsi našu prvú účastinnú spoločnosť, ktorú spravovali jej zaťovia, ich synovia a vnuci, až napokon aj štát do 1. januára 1945.

Neznámy turzovský príbeh je o začiatku a o konci, o hľadaní a nachádzaní úspechov na tejto zemi, o ceste k bohatstvu, k moci, o jeho užívaní a o jeho rozplývaní sa. Je to príbeh o ľuďoch z mäsa a kostí, spravodlivých, nábožných i nárživých, veľkorysých aj úzkostlivých, dodržiavajúcich princípy ale aj hľadajúcich výhody. Napokon je to príbeh z čias, keď slovo „uhorský“ bolo takmer synonymom slova „slovenský“ a takmer všetky uhorské deje sa udiali na Slovensku.

“A povedal im podobenstvo, ako sa im treba vždy modliť a neochabovať.”

Lukáš 18:1

Výber z knihy *Practice of Prayer* - L. B. Cowman, *Pramene v púšti*

Zlyhanie vo vytrvalosti je najčastejším problémom v modlitbách za seba a iných ľudí. Začíname sa modliť za niečo, prinášame prosby deň, týždeň či dokonca mesiac, ale ak nedostávame definitívnu odpoveď, rýchlo sa vzdávame a úplne sa za to prestaneme modliť.

Toto je chyba so smrteľnými následkami. Je to jednoducho pasca, kde začneme veľa vecí, ale nikdy ich nevidíme dokončené. Vedie to ku skaze v každej oblasti nášho života. Ľudia, ktorí si zvykli niečo začať a nikdy to nedokončiť, si postupne zvykajú na zlyhanie. A tí, ktorí sa začali modliť za niečo bez toho, aby to premodlili do úspešného konca, si vytvorili rovnaký návyk v modlitbe. Vzdať sa znamená prijať neúspech a porážku. Porážka potom vedie ku sklamaniu a pochybnostiam o moci modlitby, a to je osudné pre modlitebný život človeka.

Ľudia sa často pýtajú: „Ako dlho sa mám modliť? Nemal by som sa dostať do bodu, kde sa prestanem modliť a nechám vec v Božích rukách?“ Jediná odpoveď je táto: Modli sa dovtedy, až kým sa uskutoční to, za čo sa modlíš, alebo až kým máš vo svojom srdci úplnú istotu, že sa to stane. Len keď je splnená jedna z týchto podmienok,

je bezpečné prestať sa modliť za danú vec, pretože modlitba nie je len volanie na Boha, ale je to tiež boj so satanom. Boh používa náš príhovor ako mocnú zbraň víťazstva v boji, preto On jediný musí rozhodnúť, kedy je bezpečné prestať s prosbami. Preto sa neodvážime prestať modliť, až kým nepríde samotná odpoveď alebo kým nedostaneme uistenie, že odpoveď príde.

V prvom prípade sa prestaneme modliť, pretože vidíme odpoveď. V druhom prípade prestaneme preto, lebo veríme a viera v našich srdciach je taká spoľahlivá a vierohodná, ako by sme to videli na vlastné oči, lebo je to „viera od Boha“ (Ef 6:23) a „Božia vernosť“ (R 3:3), ktorú máme v nás.

Počas nášho modlitebného života budeme čím ďalej tým viac pociťovať a uvedomovať si toto Bohom dané uistenie. Budeme vedieť, kedy v ňom máme pokojne spočívať a kedy máme v modlitbe pokračovať, až kým nedostaneme Jeho odpoveď.

Očakávaj na Božie zaslúbenie, kým sa s Ním nestretnáš, pretože On sa vždy vráti po chodníku Svojich zaslúbení.

Jacques Musset (výber – pokračovanie 3. čast')

Osobnosti

Biblia je zaplnená množstvom postáv, približne ich je 2 400. Poznáme ich mená, pôvod a často aj životný príbeh. Vidíme ich prichádzať na svet, starnúť a zomierať, pracovať aj oddychovať, modliť sa aj bojovať, milovať aj nenávidieť, dopúšťať sa nepravostí a mužne sa proti nim stavať, písať i rozprávať, smiať sa i plakať, zapúšťať korene, ale aj utekať z vlasti. Biblický ľud ako celok predstavujú veľmi odlišní ľudia.

Národ

Izraelci sa pokladajú za národ odlišný od iných (Egyptanov, Asýrčanov, Feničanov, Filištíncov, Kréťanov, ...). Sám Boh, tvorca neba i zeme, si vybral Izrael, aby sa dal spoznať aj iným národom.

História tohto národa sa začína pri odchode z Egypta veľkým dobrodružstvom oslobodenia. Potom Boh uzavrel so svojim ľuďom trvalú zmluvu, ktorú nikto a nič nemôže zrušiť. Dal mu zákony, aby ho naučil žiť v spravodlivosti a v bratstve. Dal mu zem. Spravoval ho prostredníctvom sudcov a neskôr kráľov. Riadil ho prostredníctvom prorokov a vychovával prostredníctvom mudrcov.

Hebreji – toto slovo znamená „človek, ktorý prechádza, kráča“. Je to meno národa pred jeho usadením v krajine Kanaán, okolo roku 1235 – 1210 pred Kr., keď ho ešte tvorili kočovníci.

Izrael, Izraeliti – „El“ je jedno z mien Boha označujúce moc, silu. Izrael znamená: „Boh je silný, Boh bojuje“, Izrael je meno, ktoré dal Boh jednému z predkov Jákobovi. Je to aj meno národa po usadení v Kanaáne. V roku 930 pred. Kr., keď sa Dávidovo kráľovstvo rozdelilo na dve časti – Severné kráľovstvo (hlavné mesto Samária) si ponechalo meno Izrael a Južné kráľovstvo (hlavné mesto Jeruzalem) dostalo meno Judea.

Židia – toto slovo znamená chváliť, oslavovať. Označuje časť národa, kmeň, ktorý mal v rodokmeni Júdu a býval v okolí Jeruzalema. Po návrate z babylonského vyhnanstva (536 pred Kr.) sa tak začal volať celý národ. „Lebo ty si Hospodinovi, svojmu Bohu, svätým ľuďom. Teba si vyvolil Hospodin, tvoj Boh, aby si Mu bol vlastným ľuďom medzi všetkými národmi, ktoré sú na zemi. Nie preto sa Hospodin priklonil k vám a vyvolil si vás, že by ste boli väčší ako všetky národy – veď vás bolo najmenej zo všetkých národov – ale preto, že vás Hospodin miloval a že zachováva svoju prísahu, ktorú dal vašim otcom, Hospodin vás vyviedol mocnou rukou a vyslobodil z domu otroctva, z ruky egyptského kráľa, faraóna.“ (5M 7:6-8)

Predkovia

Biblickí ľudia veľmi dbali na doloženie svojho pôvodu. Chceli ukázať, že sú potomkovia, dedičia slávnych predkov. Rodokmeň je zoznam všetkých predkov jednej osoby od najstarších čias.

V Biblii sa nazývajú aj otcovia. Sú medzi nimi patriarchovia: Abrahám, Izák, Jákob a jeho 12 synov, zakladateľov dvanástich izraelských kmeňov. Nájdeme aj veľké osobnosti, ktoré sa zapísali do života národa: Mojžiš, Dávid, Šalamún, ... Dávidov rodokmeň od praotca Abraháma je zaznamenaný v 1Kron 2. „Rozpomeniem sa kvôli nim na zmluvu s ich predkami, ktorých som pred očami národov vyviedol z Egyptskej krajiny, aby som bol ich Bohom, ja som Hospodin.“ (3M 26:45).

Sudca

V hebrejčine súdiť vlastne znamená vykonávať spravodlivosť, ale vládnuť, veliť. Sudcovia boli muži (bola medzi nimi aj jedna žena - Debora), ktorí v rokoch 1200 až 1020 pred. Kr., vládli ľudu a bránili ho pred nepriateľmi. V tom čase národ ešte nebol taký jednotný, aby mohol vytvoriť kráľovstvo. Tvorilo ho dvanásť nezávislých kmeňov. Každý kmeň bol rozdelený na klany a viedla ho rada starších. Keď bol kmeň ohrozený vonkajším nepriateľom, vybral si vodcu, niektorého výnimočného a odvážneho muža. Takýto vodca zhromaždil svojich spolubojovníkov a viedol ich do víťazného boja. Volali ho sudca. „Potom im Hospodin vzbudil sudcov, ktorí ich zachránili z rúk plieniteľov.“ (Sud 2:16).

Niektorí sudcovia viedli kmeň aj potom, keď bolo nebezpečenstvo zažehnané, iní sa vrátili domov k svojej robote. Nazývali ich aj záchrancami, spasiteľmi a ich hrdinské činy sú zapísané v Knihe Sudcov a v 1. Knihe Sa-

muelovej.

Najslávnejší spomedzi sudcov sú Debora, Gedeon, Jefte, Samson a Samuel. Dvanásť sudcov a ich víťazstvá: Otoniel z Júdu – nad Mezopotámčami; Aod z Benjamína – nad Moabitmi; Samgar – nad Filištíncami; Debora a Barak z Naftalího – nad Kanaánčanmi; Gedeon z Menaššeho – nad Madiánčanmi a Amalekitmi; Tola z Issachara; Jair, Galaádčan; Jefte, Galaádčan – nad Ammončanmi; Absan z Betlehema; Ahialon, Zebulúnovec; Abdon z Efraima; Samson z Dána – nad Filištíncami – mal neuveriteľnú silu. Sám pobil 1000 Filištíncov. Nepriatelia naviedli krásnu zvodkyňu Dalilu, aby Samsonovi odstrihla vlasy. Tak bol Samson porazený, spútaný a oslepený. Stihol sa však pomstiť – zručal filištínsky chrám. (Sud13 až 16 kap.)

Kráľ

Okolo roku 1000 pred Kr. sa Izrael stal kráľovstvom. Odvtedy vládol kráľ a nazývali ho Božím poslom, mesiášom. Pre národ to bola veľká zmena. Dovtedy jediným kráľom Izraela bol Boh. Preto sa mnohí obávali, či kráľ nezaujme jeho miesto a či ho nebudú uctievať ako u niektorých iných národov. Susedné národy mali svojich kráľov dávno pred Izraelom. Ďalší sa zaobávali o svoju slobodu. „Králi budú tvojimi ochrancami a ich kňažné tvojimi dojkami ...“ (Iz 49:23)

Po dlhom rozhodovaní napokon zvolili za kráľa Saula, po ňom nastúpil na trón Dávid. Izraelský kráľ sa však nepodobal iným kráľom. Nestávali ho na úroveň Boha. Zostal obyčaj-

ným človekom, mal spravodlivo slúžiť Bohu i ľuďom, a dodržiavať Boží zákon ako všetci ostatní. V skutočnosti však málokto králi dodržiavali svoje záväzky.

Po zániknutí kráľovstva v roku 586 pred. Kr. izraelský národ žil v očakávaní spravodlivého a mierumilovného kráľa, ktorého Boh raz zošle svojmu vyvolenému ľudu a tak aj ostatným národom.

Mesiáš

Toto hebrejské slovo znamená „pomazaný“. Kráľov pred nástupom na trón pomazávali na hlave olejom. Po zániknutí kráľovstva v 6. st. pred Kr. toto slovo označovalo Dávidovho potomka, ktorého Boh zošle, aby rozšíril svoju vládu nad celým svetom. „Z Izajovho pňa (otec kráľa Dávida) vyženie mládnik a z jeho koreňov vyrastie výhonok.“ (Iz 11:1)

Prorok

Proroci boli veriaci, ktorí sa cítili povolání hovoriť v Božom mene svojmu ľudu vždy vtedy, keď poblúdil alebo zmalomyselnel. Museli často bojovať proti modlárstvu. „Takto mi zaznelo slovo Hospodinovo: Prv ako som ťa utvoril v živote matky, poznal som ťa, prv než si vyšiel z lona matky, posvätil som ťa národom za proroka.“ (Jer1:4-5). „Vtedy Hospodin vystrel ruku a dotkol sa mi úst. Potom mi Hospodin riekol: Ajhľa, dal som ti do úst svoje slová.“ (Jer1:9).

Prorok ukazoval prstom na tých, ktorí utláčali chudobných, ktorí obetovali Bohu, ale pritom sa dopúšťali nepravostí. Obviňoval tých, čo sa upriamovali na peniaze, zbrane, bla-

hobyt a modly. Neušetril nikoho, ani kráľa. Ohlasoval, že ak sa nič nezmení, príde nešťastie. Vyzýval ľud, aby sa odvrátil od modlárstva a vrátil sa k Bohu. Vo chvíľach ťažkých skúšok, keď ľud strácal odvalu a pochyboval o Božích sľuboch, prorok mu dodával istotu a vracal nádej.

Pre lepšie pochopenie sa prorok vyjadroval nielen slovami, ale aj činmi a gestami. Keď chcel Izaiáš ukázať, aké nebezpečenstvo hrozí zo spojenia s Egyptom, prešiel nahý ulicami Jeruzalema. (Iz 20:2-4). Jeremiáš si zasa naložil na plecيا drevené a potom aj železné jarmo.

Proroci neboli vždy správne pochopení. Často sa z nich vysmievali, niekedy ich aj prenasledovali, pretože ich pravda bola tvrdá a nepríjemná. Vtedy sa proroci cítili osamotení a klesali na duchu. Výpovede prorokov predstavujú tretinu Biblie. Najznámejší proroci boli Eliáš, Ámos, Ozeáš, Izaiáš, Jeremiáš a Ezechiel.

Kňaz

Kňaz organizoval a viedol modlitby, najprv v rozličných svätyniach a od 7. st. pred Kr. v jedinom chráme v Jeruzaleme.

Kňaz vyučoval ľud, rozprával mu o oslobodení z Egypta, pripomínal mu veľkosť zmluvy s Bohom a jej nároky, vštepoval mu do pamäti Boží zákon. V mene ľudu obetoval Bohu. Kňazom sa mohol stať iba muž z rodu Léviho. Tento kmeň nevlastnil územie, bol zasvätený službe Bohu. Žil z darov od iných kmeňov.

Veľkňaz a predstavený kňazov dohliadali na konanie bohoslužieb. Os-

tatní kňazi sa nezdržovali stále pri svätyniach. Ich služba trvala iba 15 dní do roka. Väčšinu roka žili vo svojich usadlostiach a venovali sa svojej práci ako všetci ostatní. Keď bolo treba, vykonávali spravodlivosť. Proroci veľa ráz adresovali svoje výčitky aj kňazom, že zároveň uctievali Boha i modly, že si obetné dary nechávajú pre seba.

Keď zaniklo kráľovstvo a prestali sa zjavovať proroci, kňazi nadobúdali čoraz väčšiu dôležitosť a na istý čas sa stali vodcami ľudu.

Obetovanie prvotín – obilia a chleba

Hospodin hovoril Mojžišovi: „Hovor s Izraelcami a povedz im: Keď prídete do krajiny, ktorú vám dávam a zožnete jej obilie, prvý snop zo svojej žatvy prineste ku kňazovi.“ (3M 23:9-10)

Spravodlivý

Spravodlivý bol muž, ktorý sa usiloval žiť podľa Božieho zákona v priamosti a pravde. Neutiekal sa ku modlám, peniazom alebo zbraniam, ale dôveroval len jedinému Bohu a jeho slovám. A vo svojom každodennom živote sa pokúšal žiť podľa viery. Bol prenasledovaný tými, ktorí sa spreneverili Zmluve (zlomyseľníkmi a bezbožníkmi). „Ústa spravodlivého vravia múdrosť a jeho jazyk vyslovuje právo. On má v srdci zákon svojho Boha, jeho kroky sa nesklátia. Bezbožný striehne na spravodlivého a snaží sa ho usmrtiť. Hospodin ho však v jeho ruke nenechá, nedovolí ho odsúdiť, keď príde na súd.“ (Ž 37:30-33).

Dokončenie v budúcom čísle.

JUBILANTI CZ

Júl

Šimonovičová Mária	7.7.
Frniak Juraj	9.7.
Mereyová Marta	18.7.
Ilavská Kveta	21.7.
Alexyová Magdaléna	21.7.
Korenko Ján	28.7.

August

Korenko Dušan	2.8.
Profantová Irena	3.8.
Hanzelyová Helena	4.8.
Križan Ján	6.8.
Ngo Tien Ing	8.8.
Hudáková Zuzana	11.8.
Pastrnáková Anna	12.8.
Kotch Egon	18.8.
Ondrušová Katarína	28.8.

Soňa Slahová

Aj keď je Turecko ázijský štát (k Európe patria len 3 % jeho územia) s Európou má viac spoločného ako len hranice. Časť územia súčasného Turecka patrí antickej civilizácii, ale aj židovsko-kresťanskej. Nachádzajú sa tu pozostatky významných centier staroveku napr. Miléty, Efez, Pergamon, Smyrna, Laodikea, Tarsus, Kapadokia, Antiochia a Cezarea. Najmä s Anatóliou sa spájajú dlhé dejiny kresťanstva. Odtiaľ pochádzajú Ježišovi učeníci Pavol a Timotej. A sem po ukrižovaní Pána Ježiša, pred prenasledovaním sa uchýlili aj mnohí prví kresťania z Jeruzalema. Antiochia je tiež miesto, kde boli nasledovníci Ježiša Krista prvýkrát pomenovaní kresťanmi.

V Turecku sa stále nachádza množstvo významných kresťanských pamiatok. Jedna z najznámejších je mešita Hagia Sophia, ktorá bola po stáročia najväčším kresťanským chrámom na svete. Prvých sedem ekumenických koncilov, ktoré uznávajú tak západné ako aj východné cirkvi, sa konali na území súčasného Turecka. Historicky najväčší význam z nich má Nicejský koncil (r. 325), na ktorom bolo formulované Nicejské vierovyznanie (Evanjelický východ máj 2010).

V apríli 2010 som sa zúčastnila poznávacieho zájazdu po západnom Turecku. Program ponúkal známe miesta a mestá prvých kresťanských cirkevných zborov známych z listov

apoštola Pavla, z poslednej knihy Nového zákona Zjavenie Jána, ako aj byzantské kresťanské chrámy, neskôr väčšinou prestavané na mešity.

Bursa (Prusa) je tretie najväčšie mesto Turecka a je známe množstvom termálnych prameňov – má asi 3000 termálnych kúpeľov, z ktorých mnohé rozvinuli už Rimania. V roku 1326 po dobytí mesta Osmanmi, sa Bursa stala prvým hlavným mestom osmanskej ríše. Nachádza sa tu Zelená mešita (charakteristické zeleno-zlaté obkladačky), ktorú dal postaviť Mehmed I. v roku 1412. Zomrel (r. 1421) skôr ako ju dostavali. Prvé mešity boli nasmerované na Izrael, používali židovské hviezdy (napr. na zábradlí okolo Zelenej mešity), učili podľa Biblie, až v neskoršom období mešity smerovali na Mekku v Saudskej Arábii. Modlitby sú tu 5 krát denne. V tomto skoro 2-miliónovom meste je spolu 600 mešít.

V Istambule (Konstantinopolis alebo Carihrad) žije cca 13 mil. obyvateľov. Ročne tu pribudne 300 tis. obyvateľov. Mesto sa rozkladá na dvoch kontinentoch (Európa a Ázia) a cez Bosporský prielav ho spája most dlhý 1074 m a vysoký 64 m. Symbolom mesta sú tulipány, ktoré majú pôvod práve v Turecku. V európskej časti mesta sa nachádzajú ambasády, niektoré tu stoja aj 200 rokov (napr. britský zastupiteľský úrad). Mesto má 2000 mešít, 157 kresťanských kostolov a 27 synagóg. Najväčší rozmach zaznamenalo v 4. st. n. l. ako hlavné mesto Východorímskej ríše - Konstan-

tinopolis, rozkladajúce sa na siedmich pahorkoch ako Rím. V roku 1452 bolo mesto dobyté Osmanmi – Mehmed II. Dobytateľ.

V Istambule, na námestí Sultana Ahmet, sa oproti sebe vypínajú dva najúctyhodnejšie monumenty. Modrá mešita dostala meno podľa vzácnych modrých obkladov. Bola postavená v r.1609-1616 pre sultána Ahmeda I. Má šesť minaretov a v tej dobe to vyvolalo ostré protesty, pretože mešita so šiestimi minaretmi bola považovaná za svätokrádežný pokus v súpereaní s Mekkou v Sudskej Arábii. Hagya Sofia – Chrám Božej múdrosti – patrí k najväčším architektonickým výtvorom ľudstva. Je koncipovaný ako pozemský obraz neba a skutočne vzbudzuje božský pocit. Vznikol za cisára Justiniána I. v 6. st. Rozmery tohto Božieho stánku sú veľké a hlavná loď je zakončená obrovskou kupolou, dosahujúcou výšku 56 m a dnes ju „zdobia“ verše z koránu. Celková plocha chrámu bola 7 570 m². Na stavbe pracovalo 10 tis. robotníkov vyše päť rokov. Jedna zo skvostných byzantských mozaík v chráme znázorňuje Ježiša Krista po boku s cisárom Konštantínom IX. Monomachom a jeho manželkou cisárovnou Zoe, ako predstupujú pred Krista s mešcom zlata a žiadajú o Božiu ochranu a sú tu i ďalšie vzácne mozaiky.

Snom cisára Justiniána bolo, aby v jeho meste Konštantinopolis vyrástol najväčší chrám kresťanského sveta a aby táto stavba prevýšila aj slávnú modlitebňu v Jeruzaleme. Hovorí sa, že keď pred viac ako 1450 videl cisár

Justinián I. toto dielo, vykrikol: „Sláva Bohu, že som vedel posúdiť cenu takéhoto skvostu. Ach, Šalamún, prekonal som ťa.“ Veľká zmena nastala v 15. st. za Osmanskej ríše, keď sa zo stánku kresťanstva stala mešita. Sultán Mehmed I., ktorý dobyl Konštantínopol, nechal zachované všetky kresťanské pamiatky a v chráme sa pomodlil, ešte kým nebol mešitou.

Pozdĺž Dardanelskej úžiny sme pokračovali z pobrežia Marmarského mora, po pobreží Egejského mora a zastavili sme sa v najlegendárnejšej lokalite stredovekého sveta, v Tróji. Vykopávky tam stále pokračujú. Najväčšou atrakciou je 15 metrov vysoká rekonštrukcia dreveného trójskeho koňa – symbolu zrad, ktorým Odysseus prekabátil obrancov mesta. Do jeho útrobov sa dá dostať po drevených schodoch. Každoročne, koncom augusta, vypúšťajú z otvorov tureckí školáci bielu holubicu, na znak mieru, ale aj na oslavu hrdinskej drámy.

Ďalší smer cesty bol cez olivové hory, nazývané tiež Ježišovo pohorie, do mesta Bergama (Pergamon). V poslednej knihe Biblie, a v jedinom prorockom spise Nového zákona, v Zjavení apoštola Jána, je zaznamenané videnie, ktoré mal na ostrove Patmos a v ňom sa obracia na sedem maloázijských cirkevných zborov –Efez, Smyrna (Izmír), Pergama (Bergama), Tyatira, Sardy, Filadelfia a Laodikea (Zj 1:11). Štyri mestá týchto prvých cirkevných zborov sme na našej spiatocnej ceste navštívili.

Pergamon je stáročiami celkom zabudnuté stredoveké mesto, ktorého

existencia trvala od 5. st. pred n. l. do 3. st. n. l. Panovníci boli milovníkmi umenia. Divadlo vysekali do strmého kopca vo výške 800 m nad morom, s 90-timi radmi sedadiel. Kapacita divadla bola 10 tisíc divákov. Z Diovoho oltára, ktorý stál celkom blízko pri divadelnom javisku, a ktorý sa spomína aj v Biblii ako miesto, kde má svoj oltár, trón satan - diabol (Zj 2:11), zostali len základy. Slávnu pergamon-skú knižnicu, postavenú v roku 170 pred. n. l. pripomínajú už len ruiny a krátke stĺpy. Obsahovala až 200 tisíc zvitkov a konkurovala najväčšej knižnici v Alexandrii. Boj týchto dvoch antických stánkov vzdelanosti, sa stal takým neľútostným, že Alexandria zastavila dovoz papyrusu z Egypta. Po tomto žiarlivom bojkote, znamenajúcom stop dodávkam výrobku získaného z trstiny, ktorá rástla v delte Nílu, knihovníci v Pergamone neboli istý čas schopní produkovať ďalšie zvitky. Pre kráľa Eumenéasa II. (263-241 pred Kristom), veľkého podporovateľa umenia, to bol ťažký úder. Ponúkol odmenu tomu, kto problém vyrieši. A tak bol znovuobjavený a zdokonalený starý zvyk písania na špeciálne preparovanú zvieraciu kožu. Nový materiál pomenovali podľa mesta Pergamon (pergamen). Už ho nebolo možné motať do zvitkov, a tak po prvý raz vôbec vznikali stránkové knihy – zväzky. Za čias rímskej vlády malo mesto 150 tisíc obyvateľov. Cisár Marcus Antónius dal odviešť najlepšie písomnosti do Alexandrie, ako dar kráľovnej Kleopatre, ktoré pri požiari, založenom Mongolmi, zhoreli.

V roku 129 n. l. sa tu narodil Claudius Galénos, najväčší slávny lekár antického sveta. Vyrastal práve v čase, keď v údolí pod pergamonskou akropolou, za panovania cisára Hadriána, bolo kúpeľné stredisko Asklepion, jedno z vychýrených liečebných stredísk antického sveta.

Mesto Pergamon rozkvitало a patrilo k najvýznamnejším strediskám vzdelanosti vo svete. V 5. st. n. l. postavili byzantínci kresťanský kostol. Dnes sú z neho len zrúcaniny. Úpadok mesta začal v 13. st. n. l. po vpáde Selčukov a Mongolov, ktorí mesto vyplienili. Svoj podiel na skaze mesta mali aj zemetrasenia.

Druhé miesto spomínané v Knihe Zjavenia (Zj 2:9) je bohatá Smyrna (Izmir). Názov dostal podľa stromov myrta, ktoré tu hojne rastú. Korene vzniku mesta siahajú do 3 tis. pred Kristom. V tomto prímorskom meste, je sídlo NATO žijú 3 milióny obyvateľov. Je tu tretie najväčšie letisko, rozvinutý priemysel a má najeurópskejší charakter. V meste a aj v okolitých dedinách je menej mešít. Až do roku 1922 tvorili prevažnú časť obyvateľov kresťania. Patrón Izmiru je kresťanský mučeník sv. Ján Polykarpos, ktorému je zasvätený najstarší rímsko-katolícky kostol, so sídlom katolíckeho arcibiskupa. Povolenie na jeho vybudovanie udelil v roku 1520 Suleyman I. Nádherný. V tom čase sa osmanská ríša rozprestierala od južného Uhorska po Jemen a od Krymu po Maroko. Do služby sultánovi musel z dedinskej kresťanskej rodiny nastúpiť jeden syn. Chlapci boli obracaní na islam a pre-

cvičovaní na janičiarov, teda vojakov (názov z tureckého yeni ceri – nové vojsko).

Najväčšie a najzachovalejšie staroveké mesto na pobreží Egejského mora je Efez, slávne grécke mesto. Základy mesta položili okolo roku 1000 p. n. l. na úbočí hory Pion. Bola tu mimoriadne úrodná pôda a rozvíjajúci sa prístav. Dnes je starobylé mesto Efez od mora vzdialené až 7 km. Stále je krásny aj napriek tomu, že jeho podstatná časť leží v troskách. Na pahorkoch v okolí Efezu sú pozostatky rímskych hradieb.

Od r. 133 pred Kristom bol Efez hlavným mestom rímskej provincie Ázia. Žilo tam asi 300 tis. obyvateľov z rôznych národov – Grékov, maloázijských národov a Židov. Bolo to hospodárske a kultúrne stredisko Malej Ázie, v ktorom sa zbíhali obchodné cesty, rôzne civilizácie a náboženstvá.

Apoštol Pavol sa v Efeze zastavil na konci svojej 2. misijnej cesty (asi v roku 52 n. l.). Položil prvé základy kresťanskej obce a zanechal tam Akvilu a Prisku (Sk 18:18-21). Na 3. misijnej ceste sa Efez stal strediskom jeho misionárskej činnosti. Pobudol tam viac ako dva roky (Sk 19:1-40). Keď tu apoštol Pavol evanjelizoval, tak jeho odporcovia strašili ľudí, že zabijajú malé deti a pijú ľudskú krv. Ľudia sa báli prestúpiť na vieru kresťanov.

Efez bol od samého začiatku nositeľom kultu matky – bohyne Kybelé. Na úbočí hory Pion postavili jeden zo siedmich divov antického sveta – Artemidin (Dianin) chrám, s rozmermi 115 x 55 metrov a zdobilo ho 127 vy-

sokých stĺpov. (Sk 19:19-27) Dnes už z neho veľa nezostalo. V jednom z výklenkov vykopávok, za vyhľadávanou Celsovou knižnicou je za zamrežovanými dverami, prikrytými závesom, dva metre vysoká rímska kópia kultovej sochy bohyne Artemidy Efezskej, zobrazená s mnohými prsníkmi (symboly plodnosti), na hlave s korunou v tvare hradieb, ktorá pripomína zašlú slávu uctievanej bohyne. Sošky tejto orientálnej bohyne plodnosti a zobrazenia jej chrámu sa používali ako ochranné amulety vo všetkých krajinách Stredomoria. Z ich výroby ťažili zlatníci a obchodníci obrovské zisky (Sk 19:23-27).

Neskôr apoštol Pavol poveril Timoteja, aby riadil efezskú cirkev (1Tim 1:3). Na konci 1. st. sa cirkev v Efeze spomína ako jedna zo siedmich cirkví, ktorým sú adresované výčitky v Knihe zjavenia (Zj 1:11; Zj 2:1-7).

Celsova knižnica v Efeze je jedna z najslávnejších a jej priečelie je jedno z najzachovalejších rímskych pamiatok v Turecku. Bývalo v nej aj 12 tis. pergamenových zvitkov. Je podivuhodné v akom stave sa knižnica do dnes zachovala. Ostali kompletne schody, osem 10 m stĺpov, balkóny a 4 sochy v nikách priečelia budovy, ktoré reprezentujú – múdrosť (Sofia), cnosť (Arete), intelekt (Ennoiu) a poznanie (Episteme).

Terasovité domy mali už vtedy ústredné kúrenie. Do potrubia pod podlahou vháňali horúcu vodu. Do amfiteátra sa zmestilo 20 tis. ľudí. Z troch strán je chránený kopcami. V Efeze sa podľa starej tradície zdržia-

val a zomrel apoštol Ján. V 6 st. n. l. Byzantínci postavili baziliku sv. Jána v tvare kríža. Bola v nej jedna z najväčších krstiteľníc (baptistérium), bazén alebo nádrž, kde sa vykonával krst dospelých. V bazilike vraj boli uložené aj pozostatky apoštola Jána, ale niekto ich odniesol. Tu sa našli vyryté kresťanské znaky v mramorových doskách - Maltézske kríž a ICHTHYS (ryba) = Ježiš Kristus, Boží syn, Spasiteľ.

More sa začalo časom vzdalovať a mesto sa začalo vyľudňovať, pre svetovú históriu to ale malo nesmierny význam, pretože žiadne vojsko nechcelo dobývať opustené mesto, ležiace ďaleko od pobrežia. A tak vzácny Efez prežil aj vďaka tomu stáročia.

Podľa Biblie požiadal ukrižovaný Ježiš svojho milovaného učeníka Jána, aby sa postaral o Jeho matku (Ján 19:25-27). Asi 8 km od centra Efezu sa nachádza v horách Meryamana, skromný kamenný dom, o ktorom sa traduje, že v ňom dožila Panna Mária. V roku 37 n. l. ju priviezol evanjelista Ján do Efezu, po únavnej dlhej ceste

vedúcej po pevnine i po mori, keď opustila Palestínu.

Ďalšou zástavkou bolo Pamukkale a Hierapolis. Obidve tieto miesta ležia bezprostredne vedľa seba. Pamukkale (Bavlníkový hrad) je geologicky unikátny kopec s bielymi terasami a kaskádami a Hierapolis sú zručiny starobylého mesta, ležiaceho na troskách antických kúpeľov, ktorých pramene mali teplotu 45°C. Oblasť bola obývaná už v 6. st. pred. n. l. V čase najväčšej slávy tu žilo cca 200 tis. obyvateľov. Napriek viacerým zemetraseniam sa časť bazénov zachovala. Pozostatky Hierapolisu svedčia o niekdajšej kráse mesta. Cintorín, ktorý vedie od trosiek bývalého kostola, má 1200 hrobiek a je pravdepodobne najväčšou nekropolou na svete. Návštevníci si môžu pozrieť martyrión (kaplnka či kostol) vybudovaný nad hrobom mučeníka apoštola Filipa, ktorý sa tu narodil, bol tu ukameňovaný a ukrižovaný spolu so svojimi synmi.

---

*Na pastvy zelené,
ku vodám živým
ved' nás, ak blúdime,
bud' milostivým!
Háj v zlý i dobrý čas,
mdlých v náruč
vezmi nás a pas nás,
ľud svoj spas
tým slovom živým! Amen.*

Martin Rázus

JÚL

4. Ne. 09.00 - Poprad, 5. nedeľa po Svätej Trojici
10.30 - Stráže, 5. nedeľa po Svätej Trojici
6. Ut. 18.00 - Poprad, sviatok Majstra Jána Husa
11. Ne. 09.00 - Poprad, 6. nedeľa po Svätej Trojici
18. Ne. 09.00 - Poprad, 7. nedeľa po Svätej Trojici
10.30 - Stráže, 7. nedeľa po Svätej Trojici
25. Ne. 09.00 - Poprad, 8. nedeľa po Svätej Trojici
Volebný konvent – voľba seniora
Tatranského seniorátu

AUGUST

1. Ne. 09.00 - Poprad, 9. nedeľa po Svätej Trojici
8. Ne. 09.00 - Poprad, Nedeľa pokánia
10.00 - Poprad, Sviatosť Večere Pánovej
15. Ne. 09.00 - Poprad, 11. nedeľa po Svätej Trojici
10.30 - Stráže, 5. nedeľa po Svätej Trojici
22. Ne. 09.00 - Poprad, 12. nedeľa po Svätej Trojici
29. Ne. 09.00 - Poprad, 13. nedeľa po Svätej Trojici
10.30 - Spišská Sobota, 13. nedeľa po Svätej Trojici

POZÝVAME NA PRAVIDELNÉ STRETNUTIA

modlitebné spoločenstvo – každý štvrtok o 16:30 h

mládež – každý piatok o 18:00 h